

N:o 147.

Af herr **Berg** i Stockholm om ändring af § 1 i gällande bestämmelser angående anslag till högre folkskolor m. m.

I sitt anförande till statsrådsprotokollet den 12 januari 1909 har herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet förklarat sig vara af den åsikten, att en för förra årets Riksdag framlagd proposition om uppförande i riksstaten af ett anslag å 85,000 kr. med titeln »kommunala mellanskolor» borde föreläggas äfven nu samlade Riksdag, men att den före sitt förnyade framläggande måste i vissa punkter undergå en närmare granskning, hvilken omständigheterna dock ännu ej medgifvit. (Se bilaga till 1909 års statsverksproposition: åttonde hufvudtiteln ss. 205, 206).

I den motivering, som föregående år lämnades för förslaget om »kommunala mellanskolor», påpekades, att detta förslag i hufvudsak och till sin egentliga kärna ingalunda innebure någon nyhet, utan tvärtom sökte nära ansluta sig till den utveckling, i hvilken vårt folkskoleväsen sedan länge vore inbegripet. Det afsåge att bereda understöd åt läroanstalter, hvilka byggde på den egentliga folkskolan samt meddelade en undervisning, som ginge utöfver omfånget af denna skolas verksamhet, och hvilka därigenom vore ägnade att tillfredsställa det bildningsbehof, som numera börjat göra sig mycket starkt gällande särskildt på de tätare befolkade orterna å landsbygden. Förslaget åsyftade, såsom departementschefen yttrade i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 13 mars 1908, »intet annat än en för ifrågavarande orters behof lämpligare afpassad form för statens understödjande af högre folkskolor» eller, såsom saken äfven uttrycktes: de tilltänkta kommunala mellanskolorna vore enligt departementschefens öfvertygelse att anse som det *slutmål*, i riktning mot hvilket den högre folkskolan å nämnda orter sträfvade att utveckla sig.

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 60 Häft. (N:is 147, 148).

Det inre samband, som sålunda enligt fjolårets proposition skulle vara rådande mellan den sedan 50 år tillbaka bestående »högre folkskolan» och den nu tilltänkta »kommunala mellanskolan», föranledde undertecknad att inom Andra Kammaren väcka en motion (n:o 298), hvars hufvudsyfte var att söka skydda den förra skolarten mot faran att alldeles duka under i konkurrensen med den senare. I nämnda motion framhölls, att, enär enligt det kungl. förslaget »högre folkskolan» (jämte dess motsvarighet i städerna: »folkskolans högre afdelning») å ena sidan och »kommunala mellanskolan» å den andra egentligen endast skulle vara olika former af samma sak, så vore det riktigtast, att Riksdagen toge under ompröfning, huruvida ej dessa olika former i betraktande af sin besläktade natur lämpligen kunde sammanföras i en gemensam grupp och tillerkännas lika ställning i förhållande till stat och kommun samt ordnas enligt väsentligen öfverensstämmande hufvudgrunder. I alla händelser syntes det, som om hänsynen till nödig varsamhet borde bjuda, att samtidigt med de kommunala mellanskolornas uppförande i riksstaten den ändringen i villkoren för bidrag till högre folkskolor vidtoges, att årsunderstöd lämnades högre folkskola äfven för en tredje och en fjärde årsklass, där sådana funnes af omständigheterna påkallade. Som emellertid propositionen i fråga blifvit framlagd först efter den ordinarie motionstidens utgång och det ansågs möta formella hinder att i anledning af en proposition om »kommunala mellanskolor» väcka något förslag om »högre folkskolor», blef det ej möjligt att låta den af undertecknad framlagda motionen utmynna i det yrkande, som önskeligast hade varit, och måste densamma därför hufvudsakligen begränsas till en hemställan om sådana jämkningar i propositionen, som kunde åtminstone i någon mån bringa den däri föreslagna »kommunala mellanskolan» till närmare öfverensstämmelse med sin karaktär att vara ett slags mera utvecklade högre folkskola.

I årets statsverksproposition framlägges nu ånyo förslag om ett anslag å 85,000 kronor till s. k. kommunala mellanskolor, utan att samtidigt någon hemställan göres om möjlighet till ökad statsunderstöd åt de högre folkskolorna. Då jag för min del fruktar, att dessa senares utveckling måste blifva i betänkelig grad hämmad, ifall de ej komma i åtnjutande af högre årligt statsbidrag än 2,400 kronor, medan däremot en »kommunal mellanskola» skulle kunna erhålla 4,800 kronor, har jag ansett mig böra genom föreliggande motion sätta Riksdagen i tillfälle att på ett mera allsidigt sätt taga den så ytterst viktiga frågan om folkskolans öfverbyggnader under ompröfning.

Förbehållande mig att längre fram, sedan det i statsrådsprotokollet den 12 januari bebådade förslaget om statsunderstöd åt kommunala mellanskolor blifvit Riksdagen förelagdt, få lämna den närmare motivering för mitt yrkande, som med anledning däraf kan blifva erforderlig, tillåter jag mig härmed hemställa,

att Riksdagen måtte *dels* besluta sådan ändring i bestämmelserna angående anslag till högre folkskolor, att § 1 af dessa bestämmelser erhåller följande lydelse:

»Högre folkskola, hvarmed förstås en sådan skola, som för ett eller gemensamt för flera skoldistrikt på landet eller i stad, där allmänt läroverk icke finnes, inrättas i ändamål att bereda barn, som genomgått den egentliga folkskolan eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, tillfälle att inhämta ett högre mått af bildning, utan att barnen dragas från sina vanliga lefnadsförhållanden eller nödig öfning för duglighet och härdighet vid arbete, kan erhålla understöd af statsmedel,

dels till högst dubbla beloppet af hvad till skolan i distriktet sammanskjutes, dock högst 1,200 kronor årligen för hvarje årsklass och för hvarje skola ej öfverskridande 4,800 kronor om året,

dels ock därutöfver två tredjedelar af i § 2 omnämnda ålderstillägg till lärares aflöning, allt under de här nedan angifna villkor»;

dels öka förslagsanslaget: »understöd åt högre folkskolor» från dess nuvarande belopp, 32,000 kronor, till 58,000 kronor, eller med 26,000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1909.

Fridtjw Berg.